

Bydgoszcz, 10.06.2023

Dr hab. Małgorzata A. Basińska, prof. uczel.

Wydział Psychologii UKW w Bydgoszczy

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

**Pana Daniela Pankowskiego pod tytułem: „ Ocena poznawcza i przekonania związane z chorobą a poziom adaptacji do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Ewy Pisuli (promotora głównego)
i dr hab Konrada Janowskiego, prof. AEH (promotora pomocniczego)**

Przewlekła choroba somatyczna, jaką jest reumatoidalne zapalenie stawów, jest szczególnym doświadczeniem dla pacjenta. Niesie ze sobą wiele ograniczeń, wśród których ból i zniekształcenia stawów są najtrudniejszymi. Chory „musi” nauczyć się z nią żyć, tym bardziej, że dotychczas jest ona niewyleczalna. Osoby jej doświadczające znajdują się w sytuacji trudnej i wymagającej od nich poczynienia wielu zmian w dotychczasowym życiu. Przebieg choroby generuje wiele ograniczeń i w związku z tym potrzebę wsparcia i pomocy, nie tylko ze strony najbliższego otoczenia, ale także ze strony specjalistów. W Polsce niewielu psychologów zajmuje się tą grupą chorych, dlatego prezentowana do oceny rozprawa doktorska, w której Autor podjął tematykę funkcjonowania właśnie tych chorych zasługuje na docenienie. Jest to praca mieszcząca się w obszarze psychologii klinicznej, a uszczegóławiając psychosomatyki.

Rozprawa doktorska pana Daniela Pankowskiego ma postać spójnego tematycznie zbioru artykułów opublikowanych (trzy artykuły) w czasopismach naukowych, określonych przez ministra i jednego w trakcie poprawiania. Przedstawione do oceny artykuły to prace wieloautorskie, dlatego trzeba odpowiedzieć na pytanie o wagę wkładu Doktoranta w ich powstanie. W sekcji *Authors' contributions* podano, że był On głównym autorem we wszystkich publikacjach i na wszystkich etapach ich powstawania. Współautorzy pełnili role pomocnicze na niektórych z tych etapów. Oznacza to, że był On autorem pomysłu/autorem modelu teoretycznego, badaczem, autorem analizy statystycznej danych i osobą odpowiedzialną za całość artykułu. W związku z powyższym nie mam wątpliwości co do zasadności włączenia przedstawionych artykułów do cyklu doktorskiego.

Głównym celem rozprawy doktorskiej było określenie roli ocen poznawczych oraz przekonań związanych z chorobą w przystosowaniu się do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów. Każdy z artykułów uszczegóławiał ten cel.

Artykuł nr 1 został opublikowany w *Journal of Psychosomatic Research* w 2023 roku pod tytułem *The relationship between primary cognitive appraisals, illness beliefs, and adaptation to rheumatoid*

UNIwersytet KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

arthritis: A systematic review and meta-analysis. Jego celem była prezentacja wyników przeprowadzonych dotychczas badań obejmujących związki pomiędzy ocenami poznawczymi, przekonaniem nt. choroby a poziomem przystosowania do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów. Doktorant dokonał przeglądu wielu baz naukowych, zastosował precyzyjne kryteria poszukiwania publikacji, a następnie dokonał analizy wyników w nich zamieszczonych. W tym artykule dokonał także metaanalizy w celu oceny siły związku pomiędzy przekonaniem na temat choroby a wskaźnikami adaptacji do choroby. W artykule tym Doktorant pokazał swoje bardzo dobre umiejętności w zakresie dokonywania przeglądu baz naukowych i analizowania uzyskanych wyników.

Artykuł nr 2 został opublikowany w *Advances in Cognitive Psychology* w 2022 roku pod tytułem *General and Illness-Specific Predictors of Adaptation to Chronic Illnesses: Cognitive Appraisals and Illness-related Beliefs*. W drugiej pracy przedstawiono wyniki badania przekrojowego oceniającego związek pomiędzy zmiennymi poznawczymi – ocenami poznawczymi i przekonaniem związanym z chorobą – a wskaźnikami przystosowania do życia z chorobą przewlekłą. Zostało zbadanych 505 osób z rozpoznaniem RZS, astmy, nadciśnienia tętniczego, niedoczynności tarczycy i cukrzycy. To zróżnicowanie chorych pod względem rodzaju schorzenia pozwoliło Doktorantowi na określenie odmienności w zakresie analizowanych zmiennych ze względu na rodzaj choroby. Poza nadciśnieniem tętniczym, wszystkie pozostałe schorzenia należą do grupy o podłożu autoagresywnym, czyli są uwarunkowane genetycznie. Różnią się jednak znacznie pod względem przebiegu, zagrożenia życia czy zmian w stanie psychicznym i wyglądzie zewnętrznym. Dlatego uzyskane wyniki wskazujące na istotne różnice pomiędzy tymi grupami chorych we wskaźnikach adaptacyjnych – objawach depresyjnych i przejawach akceptacji życia z chorobą – są zupełnie zrozumiałe. Oczywiście można by tu dyskutować nad sensem przeprowadzania takich analiz, w których wyniki będą determinowane przez rodzaj choroby, ale badacz ma prawo wyboru i mgr Pankowski podjął taką decyzję, by porównać różnych chorych pod względem tych samych zmiennych i tak jest poprawnie. Prosiłabym tylko o uzasadnienie doboru tych grup chorych do badań. Z powodu takiego zróżnicowania badanej grupy pod względem jednostki chorobowej nie widzę uzasadnienia dla obliczenia wyników ogólnych dla wszystkich badanych (np. tabela nr 3 i 4). Pokazanie w czym różnią ci chorzy jest ciekawe, ale ujednoczenie wyniku dla całości moim zdaniem nic nie wnosi i merytorycznie/klinicznie nie jest zasadne.

Artykuł nr 3 został opublikowany w *International Journal in Environmental Research and Public Health* w 2022 roku pod tytułem *Age, Cognitive Factors, and Acceptance of Living with the Disease in Rheumatoid Arthritis: The Short-Term Perspective*. W pracy tej skupiono się na analizie charakteru związku pomiędzy wiekiem i czasem trwania choroby a poziomem akceptacji życia z chorobą, a także zbadano relacje pomiędzy zmiennymi poznawczymi a poziomem akceptacji z wykorzystaniem modelowania równań strukturalnych. Analizie poddano także zmiany zachodzące w obrębie czynników poznawczych i akceptacji w perspektywie krótkoterminowej oraz czynniki, które z tymi zmianami wiązały się. W artykule porównano również rolę zmiennych poznawczych w wyjaśnianiu zmian w poziomie akceptacji życia z chorobą w okresie jednego tygodnia pomiędzy wybranymi jednostkami klinicznymi (reumatoidalne zapalenie stawów, cukrzyca i choroby naczyniowe).

UNIwersytet KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

Pierwsza część analiz zaprezentowanych w tym artykule nie budzi żadnych wątpliwości. Natomiast druga jej część jest moim zdaniem z perspektywy klinicznej nie do przyjęcia. Doktorant uzasadniał, że (str. 5) „z uwagi na fakt, że zarówno oceny poznawcze, jak również przekonania dotyczące choroby mogą zmieniać się w czasie pod wpływem nowych bodźców (m.in. zmian w nasileniu choroby, informacji ze źródeł naukowej, z mediów społecznościowych), warto ocenić ich stabilność w krótkim okresie, w sytuacji, gdy pacjent nie otrzymuje pomocy psychologicznej”. Choroby przewlekłe, szczególnie te o autoagresywnym podłożu, cechują się swoistym przebiegiem, w którym na ogół przeplatają się okresy zaostrzenia i remisji, a czas tych okresów jest różny. Jakiegokolwiek założenie, że w okresie jednego tygodnia zmieni się poziom akceptacji życia z chorobą czy przekonania na temat doświadczanego schorzenia jest po prostu błędne. Jedyne co Doktorant zmierzył, oczywiście przy założeniu, że nie był to błąd pomiaru, to zmiany w nastroju w związku z chorobą lub w ogóle w związku z jakimikolwiek wydarzeniami w życiu badanej osoby. Dlatego uważam, że cel 7 [Określenie stabilności przekonań związanych z chorobą oraz ocen poznawczych w perspektywie krótkoterminowej (1 tygodnia)] i cel 8 [Określenie czynników, które w największym stopniu tłumaczą zmiany poziomu akceptacji życia z RZS w perspektywie krótkoterminowej.] były klinicznie niemożliwe do zrealizowania. Na str. 39 Doktorant komentuje uzyskane różnice jako efekt poczynionej przez chorego refleksji pod wpływem badania. Z tym wyjaśnieniem można się zgodzić, ale to nie jest odpowiedź na cel nr 7.

Wątpliwość moją w tym artykule budzi także dobór chorych, innych niż z RZS oraz ich liczebność. Jakie kryteria doboru zastosował Doktorant dla tych grup porównawczych? Jakie schorzenia wchodziły w skład grupy z tak szerokim rozpoznaniem jak choroby naczyniowe? Jaka jest wartość wyników uzyskanych w oparciu o badanie 26 osób?

W artykule czwartym mgr Pankowski porównał rolę ocen poznawczych oraz strategii radzenia sobie ze stresem choroby w przystosowaniu do choroby u pacjentów z reumatoidalnym zapaleniem stawów oraz oszacował znaczenie spostrzeganego wsparcia społecznego w relacji pomiędzy ocenami poznawczymi i nasileniem objawów lękowych. Dodatkowo wyodrębnił profile grup osób charakteryzujących się różnym poziomem przekonań związanych z chorobą oraz porównał te grupy pod względem ocen poznawczych, spostrzeganego wsparcia społecznego a nasileniem lęku. Wykonane analizy pozwoliły na sformułowanie ciekawych wniosków dotyczących przystosowania do choroby. Za ciekawe uważam, też wyodrębnienie profili chorych ze względu na przekonania związane z chorobą. Dokonane analizy pokazały, że jest to grupa wewnątrznie zróżnicowana co powinno skutkować indywidualizacją w podejściu do chorego.

Za wartościowe uważam zastosowanie stosunkowo nowych narzędzi Skali Akceptacji Życia z Chorobą i Skalę Oceny Własnej Choroby, które pozwalają szerzej – niż te najczęściej stosowane na gruncie psychosomatyki - opisać stosunek pacjenta do jego choroby.

Należy podkreślić bardzo duże kompetencje statystyczne Doktoranta. We wszystkich artykułach przeprowadził bardzo różnorodne i zaawansowane obliczenia.

Podsumowując, rozprawa doktorska pana Daniela Pankowskiego mająca postać spójnego tematycznie zbioru artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych z formalnego punktu widzenia spełnia

UNIwersYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

---

kryteria stawiane tego typu pracom. Podstawy teoretyczne, plan badań i jego realizacja nie budzą większych zastrzeżeń. Wyniki badań prowadzą do pogłębienia wiedzy na temat znaczenia ocen poznawczych i przekonań związanych z chorobą dla poziomu adaptacji do życia w grupie chorych na reumatoidalne zapalenie stawów i innych przewlekłych schorzeń

Konkluzja

Na podstawie przedstawionej analizy stwierdzam, że recenzowana praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w dyscyplinie psychologia i odpowiada ustawowym wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim określonym w art., 13 ustawy z dnia 14 arca 2003 roku o tytule i stopniach naukowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 882 z późn.zm.). Dlatego wnoszę o dopuszczenie mgr Daniela Pankowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Małgorzata A. Basińska